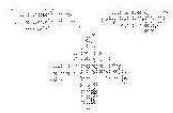

عذیر تازه

(بحثی پیرامون سبک شعری نظامی)

مهدی صالحی

طاهره صالحی

سرشناستنامه	: صالحی، مهدی ۱۳۶۳-
عنوان و نام پدیدآور	: طرز تازه (بحثی پیرامون سبک شعری نظامی) / مهدی صالحی، طاهره صالحی
مشخصات نشر	: همدان: مهدی صالحی، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۱۵۵ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۰۰۰-۰۵۳۵-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا.
یادداشت	: کتابنامه.
عنوان دیگر	: بحثی پیرامون سبک شعری نظامی
موضوع	: نظامی، الیاس بن یوسف، ۴۵۳۰-۹۶۱۴ق. -- سبک شناسی.
موضوع	: Nezami, Elias - ibn yusuf -- Literary style
موضوع	: نظامی، الیاس بن یوسف، ۴۵۳۰-۹۶۱۴ق. -- نقد و تفسیر.
موضوع	: Nezami, Elias - ibn yusuf -- Criticism and interpretation
موضوع	: نظامی، الیاس بن یوسف، ۴۵۳۰-۹۶۱۴ق. -- سبک
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۶ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- 12th century -- History and criticism
موضوع	: شعر فارسی -- سبک شناسی
موضوع	: Persian poetry -- style
شناسه افزوده	: صالحی، طاهره ۱۲۶۰-
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ط ۴ ص ۵۱۲۸ PIR
رده بندی دیویی	: ۲۳ / ۱۸۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۴۲۱۴۸۷

طرز تازه (بحثی پیرامون سبک شعری نظامی)

مهدی صالحی، طاهره صالحی

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

سال چاپ: ۱۳۹۷

نوبت چاپ: اول

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه برای مؤلفان محفوظ است.

(نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

نهر: مطالب

۹	پیش‌گفتار
۱۵	تعریف سبک و سبک‌شناسی
۱۸	تاریخچه سبک و سبک‌شناسی
۲۰	عوامل پیدایش سبک
۲۲	اقسام سبک
۲۴	بررسی سبک‌شناسانه در سطح زبانی
۲۵	۱- سطح آوایی
۲۵	۲- سطح لغوی
۲۵	۳- سطح نحوی
۲۶	سبک‌شناسی و نقد ادبی
۲۷	سبک‌شناسی و بلاغت
۲۸	سبک‌شناسی و انواع ادبی

۲۹	سبک‌شناسی و زبان‌شناسی
۳۰	سبک فردی
۳۱	مکتب‌های سبک‌شناسی
۳۱	۱- سبک‌شناسی توصیفی یا بیانی
۳۲	۲- سبک‌شناسی تکوینی
۳۲	۳- سبک‌شناسی نقش‌گرا
۳۳	۴- سبک‌شناسی ساخت‌گرا
۳۴	سبک‌شناسی در ایران
۳۶	سبک آذربایجانی
۳۹	نظامی گنجوی
۳۹	شرح احوال نظامی
۴۷	آثار نظامی
۴۸	- مخزن الاسرار
۴۹	- خسرو و شیرین
۵۰	- لیلی و مجنون
۵۱	- هفت‌پیکر
۵۲	- اسکندرنامه
۵۳	- دیوان اشعار
۵۷	بررسی سطح آوایی (موسیقایی) غزلیات و قصاید
۵۷	۱- موسیقی بیرونی (وزن عروضی)
۶۲	۲- موسیقی کناری (ردیف و قافیه)
۶۸	۳- موسیقی درونی

۱۱۱	بررسی سطح واژگانی غزلیات و قصاید
۱۱۱	۱- واژه‌های مرکب (ترکیب‌ها)
۱۱۶	۲- واژه‌های مشتق
۱۱۹	۳- واژه‌های مشتق-مرکب
۱۲۰	۴- لغات و ترکیبات عربی
۱۲۵	۵- لغات ترکی
۱۲۶	۶- واژه‌های فارسی
۱۲۶	۷- اصطلاحات نجومی
۱۲۸	۸- اصطلاحات موسیقی
۱۲۹	۹- تغییر در تلفظ
۱۳۳	بررسی سطح نحوی غزلیات و قصاید
۱۳۳	۱- جابجایی اجزای جمله
۱۳۷	۲- کاربرد انواع «را»
۱۴۱	۳- کاربرد انواع «یاء»
۱۴۲	۴- کاربرد «ب» تأکید در آغاز فعل
۱۴۳	۵- کاربرد «می» در فعل امر
۱۴۴	۶- کاربرد افعال دعایی
۱۴۴	۷- تناسب مترادف‌ها
۱۴۷	سخن پایانی
۱۵۳	کتابنامه

پیش گفتار

سبک‌شناسی هر اثر ادبی به شناخت ویژگی‌های ادبی، ادبی و فکری آن اثر کمک می‌کند؛ بنابراین سبک‌شناسی، از جمله علوم ادبی است که امروزه اهمیت خاصی دارد. یکی از شیوه‌های مهم برای پی بردن به ویژگی‌های یک اثر به دست آوردن معیاری از روش هنر یک هنرمند، تحلیل سبک‌شناختی آثار بر اساس زبان و ویژگی‌های ادبی و فکری است. از دیدگاه فنی، سبک یک هنرمند چیزی نیست جز آن شگردهایی که در آن، فرم‌های هنری خویش را به کار می‌گیرد.

نظامی گنجوی از جمله شاعران صاحب سبک محسوب می‌شود. سبک او از نظر زمانی به سبک آذربایجانی مربوط می‌شود که در قرن ششم رواج داشت؛ اما از نظر سبک فردی توجه به برخی نکات ضروری است، از جمله اینکه تمام آثار نظامی در یک قالب سروده نشده است. نظامی، هم غزل دارد - که بهترین قالب برای بیان احساسات و عواطف شاعر است - هم قصیده، که عرصه هنرنمایی شاعر محسوب می‌شود؛ و هم منظومه دارد که ماهیت داستانی دارد. به نظر می‌رسد سبک شاعر در هر کدام از این

قالب‌ها تفاوت‌هایی با همدیگر دارند. به همین دلیل باید از نظر سبک‌شناسی مورد بررسی قرار گیرند.

نظامی گنجه‌ای در قرن ششم و در شهر گنجه پای به عرصه وجود گذاشت. با استناد به اشعارش، ولادت او را سال ۵۳۰ و تاریخ وفاتش را ۶۱۴ ذکر کرده‌اند. نظامی در ۸۴ سالگی و در شهر گنجه چشم از جهان فرو بسته و در همان مکان به خاک سپرده شده است. آنچه نظامی را در تاریخ شعر و ادب فارسی، شهره عام و خاص ساخته است، آفریدن «خمس» و به تعبیری «پنج گنج» اوست. وی در نظم داستان‌های مختلف بر بسیاری از شاعران ایران و هندوستان که از وی پیروی نموده‌اند، برتری مسلم دارد و گوی سبقت را از همان برده است. خمس نظامی گنجوی شامل پنج مثنوی است:

۱. مخزن الاسرار، ۲. خسرو و شیرین، ۳. لیلی و مجنون، ۴. بهرام‌نامه یا هفت گنبد، ۵. اسکندرنامه که از دو بخش شرف‌نامه و اقبال‌نامه تشکیل شده است.

از مهمترین ویژگی‌های زبان و سبک شعر نظامی، ابتکار و نوآوری وی می‌باشد. سرودن پنج مثنوی در پنج بحر مختلف باعث شد تا شاعران بزرگ از او تقلید نموده و به خمسه‌سرایی بپردازند. سبک شعر نظامی و معاصران را با اند فاصل دو سبک خراسانی و عراقی دانسته‌اند. «اگر تقسیم شعر فارسی را به سه سبک یا مکعب (خراسانی، عراقی، هندی) بپذیریم، می‌توان گفت که مشخصات مکتب عراقی در شعر او بارزتر است.» (احمدنژاد، ۱۳۶۹: ۴۲)

نظامی در رعایت مناسبت‌های لفظی و معنوی، گاه چنان چیره‌دستی از خود نشان می‌دهد که خواننده را به حیرت وامی‌دارد. در آثار او معانی بلند به بیان هنری درمی‌آیند و این بیان گاه به واسطه تراحم و تراکم صور خیال و نیز ایجاز و معلومات فراوان به دشواری و پیچیدگی می‌انجامد. بیان مضامین و افکار در آثار و سروده‌های نظامی یکدست نیست و به راحتی می‌توان با مقایسه مخزن الاسرار و اسکندرنامه، به این تفاوت

پی برد. قدرت ایجاد و ابتکار نظامی و همچنین نیروی تخیل او شگفت‌انگیز است که در جای جای آثارش، خود را به صورت محسوس آشکار می‌نماید.

نظامی در انتخاب الفاظ و کلمات مناسب و ایجاد ترکیبات خاص تازه و ابداع و اختراع معانی و مضامین نو و دلپسند، در هر مورد و تصویر جزئیات و نیروی تخیل و دقت در وصف و ایجاد مناظر بدیع و توصیف طبیعت و اشخاص، در شمار کسانی است که بعد از خود طبری نیافته است. وی اندیشه و خیال را در سایه فضیلت و تقوی با خوش‌ذوقی می‌آیزد و سخنی بلیغ ارائه می‌دهد که سرشار از لطف و تازگی است. این شاعر بنا به اقتضای زمان خود در علوم و اطلاعات مختلف در اشعار خود استفاده کرده که گاه این اصطلاحات علمی آن زمان باعث پیچیدگی و دشواری در اشعار وی شده که جز با شرح و توضیح نمی‌توان به معنی آن دست پیدا کرد.

دیوان قصاید و غزل‌ها و قطعات نظامی که به روایت دولتشاه در تذکرةالشعرا بالغ بر ۲۰۰۰۰ بیت بوده است، و اکنون از آن جز مختصری به دست نیست (دولتشاه، ۱۳۸۲: ۱۲۹). قصاید و غزلیات بازمانده از آن دیوان برگ را مرحوم وحید دستگردی فراهم آورده و به نام گنجینه گنجوی منتشر ساخته است.